

na erfarenhet.

Naturligtvis vill jag inte antyda att de som uppträdde på detta sätt saknade moraliskt mod eller på något sätt var mindre anständiga människor än jag själv. Det moraliska mod som krävdes för att opponera var minimalt, och den väsentliga skillnaden mellan mig och de andra var att de påverkades av motiv och känslolägen som för mig var relativt främmande.

En annan episod något senare illustrerar likaledes stämningen i denna miljö. Medlemmarna fick på förhand i brev förfrågningar om de hade något emot att drottningen invaldes; samtidigt kom en bjudning från kungaparet. Jag hade naturligtvis ingen ovilja mot drottningen, som jag vid ett eller två tillfällen bugat mig för, men jag retades av serviliteten och svarade negativt, även denna gång ensam, och skrev sedan några kritiska ord om saken i tidningen. Dessa små händelser gav mig ett intryck av att snobberiet kring och värnaden för kungligheten är en faktor även hos personer som står intellektuellt högt och har en yttre ställning som möjliggör total självständighet. Mina skrivelser om monarkin stimulerades av sådana iakttagelser. Det är givet att situationer av denna art kan uppstå i alla miljöer, men det tycks mig inte vara en giltig anledning till följsamhet och tystnad.

HERBERT TINGSTEN

REPLIKVÄXLING om Gustaf Hellström

Neدانständige replikväxling är föranledd av Herbert Tingstens artikel i söndagens nummer av Dagens Nyheter.

Kära Herbert.

Innan den tredje delen av Dina Minnen kommer ut vill jag säga Dig — och jag tycker att jag har ett slags vänskapens skyldighet att säga det offentligt — att något i Din skildring av Gustaf Hellström berört mig illa. Detta trots det Du hyggligt skriver om Dina vänliga känslor för Gustaf efter hans död. Det är riktigt vad Du säger att det funnits löjliga och ynkliga drag hos honom, ibland förenade med en fräck cynism. Men det fina med Gustaf — eller om man vill säga det högtidligare: det storartade hos den äldre Gustaf Hellström som vi bägge kände — var hur han övervann bägge delarna. Och en hel del av det bästa Gustaf Hellström skrivit handlar ju just om hur man övervinner ynklighet.

Jag var också närvarande vid Gustafs dödsbädd; såg hans plågor och hur han bemästrade dem och hörde, med djup rörelse, hans ord om det stoiska lugn han hade inför det som väntade honom. För mig var det inte alls något spel av kvasimanlighet i detta, utan ett utslag av en egenskap som också fanns i hög grad hos Gustaf: mod.

Din tillgivne
TOR BONNIER

Kära Tor.

Det tycks mig som om vi i allt väsentligt hade samma mening. Gustafs mod betvivlar jag inte alls, inte ens hans mod inför döden. Vad jag skriver i detta sammanhang gäller hans uttalanden om sina känslor, som tycktes mig vara en smula färgade av den "moralighetsideologi" jag talar om. Min uppskattning av Gustaf kanske inte blir tillräckligt klar därför att Dagens Nyheter artikel utesluter vad jag skrev om Gustaf den 22

augusti 1955 i min recension av Holger Ahlenius utgåva:

Det ovanliga hos Hellström var att det i självbiografiska och självkritiken fanns ytterst litet av upplivande och försonande självtrivsel och självromantisering. De som rannsakar sig själva brukar innerst inne finna något kostbart som förgyller synderna och bristerna, om inte annat så blir rannsakan själv ett bevis på den sökta noblessen. Hos Hellström saknades detta drag nästan fullständigt — något måste väl finnas av det för att prestationen skall bli möjlig. "Att dikta är att hålla domedag över sig själv": någon gång kanske Hellström använde det ordet, men i så fall var det med en ironi som gränsade till förakt. Han tog saken alltför bittert och alltför litet högtidligt för att se domaren eller den dömda i detta storhetens ljus.

Detta kan ses som svagheten i Hellströms helt eller halvt självbiografiska författarskap. Stellan Petreus är trots allt litet blek, litet ointressant. Konflikten inom Hellström kunde inte lösas eller mildras genom att själva ångesten gjordes till det stora, det frälsande, inte genom lyriska, religiösa eller ideologiska formler, vare sig fantasin var för svag eller klarsynen för stark. Samtidigt är det denna disharmoni utan utvägar, denna oförmåga av frigörelse, denna intensifiering av vardagsmänniskans situation som bidrar till att ge Hellströms författarskap dess egenart och betydelse. Man har också kunnat tala om anspråkslöshet och redbarhet, och visst är de orden riktiga. Men det är även naturligt att tala om mod, styrka, självtukt med ansatser till värdighet och intellektuell asketism, måttfullhet som ett värn mot det självömkande, sentimentala och upplösande.

Det förefaller mig som om jag här — liksom mindre tydligt i min artikel — sagt alldeles detsamma som Du gör i Ditt brev.

Din tillgivne
HERBERT TINGSTEN

(Professor Herbert Tingstens svar är diktat i telefon från utlandet.)